

PROF. DR. MÜKERREM HİÇ'İN ARDINDAN

6 Kasım 2012 tarihinde aramızdan ayrılan Prof. Dr. Mükerrerem Hiç ile 50 yıla yaklaşan bir beraberliğim oldu. Bir insanın bu kadar uzun süre beraber olduğu kişi hakkındaki duygu ve düşüncelerini bir iki sayfaya sığdırması hayli zor. Bu zorluk, onun meslek hayatımdaki başarılarımın ardında yer alan en önemli kişilerden birisi olması nedeniyle katlanarak artıyor. Mükerrerem Hiç planlı ve disiplinli olarak devamlı çalışan, üreten bir bilim adamıydı. Bu yönü, hafızamda ondan geriye kalan en önemli özelliği. Bu nedenle, hocamın bu özelliğine değinerek onunla ilgili duygu ve düşüncelerimi dile getirmeye çalışacağım.

Prof. Dr. Mükerrerem Hiç'i ilk olarak 1960'lı yılların başında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde lisans eğitimi yaparken tanıdım. Kendisinden İktisadi Gelişme ve Kalkınma Modelleri ile Para Teorisi derslerini aldım. Hocanın her dersi adeta bir konferans niteliğindediydi. Derslerine ciddi bir çalışma yaparak girer, güncel örnekler vererek konuları sunar ve öğrencilere dersi derste öğretmeye çalışırdı. Prof. Hiç'in öğretim üyesi olarak bir diğer önemli özelliği de ekonomi bilimi ile ilgili literatürü günü gününe takip etmek ve bu konudaki gelişmeleri derslerine yansıtmaktı. Hoca çok ölçülü ve ciddi bir insandı, bu özelliği derslerine de yansırıdı. Ders sırasında laubali davranış sergileyenlerin bu davranışlarını görmezlikten gelmez, anında tepki göstererek ciddi bir ortamda dersin yapılmasına özen gösterirdi.

Prof. Dr. Mükerrerem Hiç, 1970 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde başladığım doktora eğitimim sırasında doktora tezimin yöneticiliği görevini üstlendi. Böylece, akademik yaşamımın önemli bir aşaması olan bu dönemde de hoca ile birlikte çalışmak ve onu daha yakından tanımak imkânını elde ettim. Prof. Hiç doktora tezini tezi yöneten öğretim üyesinin akademik başarısının bir ölçütü olarak görmekteydi. Bu nedenle, tez konusunun seçimi, içeriğinin belirlenmesi, metodolojisinin saptanması ve tez çalışmasının planlanması gibi aşamaları öğrencisi ile birlikte tartışarak belirlemeye özen gösterir, tez ile ilgili çalışmayı aşama aşama izler, bu süre içinde karşılaşılan engellerin aşılması için katkıda bulunurdu. Hazırlanan tezleri bir musahhah titizliği içinde okuyarak gerekli düzeltmeleri yapardı. Hoca, bu özelliğinin çeşitli gazetelerde yazı işleri müdürlüğü yapmış olan babasının yanında musahhahlık yaptığı dönemlerden kalma bir alışkanlık olduğunu ifade ederdi.

1950’li yıllar Prof. Dr. Sabri Ülgener’in öncülüğünde İktisat Fakültesi’nde Makro Ekonomi derslerinin Keynesyen çizgide okutulmaya başlandığı bir dönemdir. Prof. Hiç, Keynesyen iktisadın temel öğelerini içeren *Para Teorisi ve Politikası, Büyüme ve Gelişme Ekonomisi* gibi yapıtları ile bu sürece önemli katkılar sundu. Hocanın bir diğer özelliği de, öğrencilerinin güncel ekonomik sorunların çözümüne katkı sunabilecekleri bilgi ile donatılmalarına önem vermesiydi. Örneğin, Türkiye’de 1960’lı yıllarda başlayan ve 1970’li yıllarda devam eden planlı kalkınma dönemi, kantitatif iktisat bilen iktisatçılara talebin artmasına neden oldu. Hoca, bu dönemde *Girdi-Çıktı Analizi ve Doğrusal Programlama* adlı kitabını yayınlarak bu konuda da öğrencilerinin kendilerini yetiştirmelerine katkı sunmaya çalıştı. 1980’li yıllar Türkiye’de ekonomik sistem tartışmalarının yoğunlaştığı, kulaktan dolma bilgilerle toplumun şartlandırılmak istendiği bir dönemdi. Bu ortamda *Kapitalizm, Sosyalizm ve Karma Ekonomi* adlı kitabını yayınlarak ekonomik sistem konusunda toplumun kavram kargaşasından kurtulmasına katkıda bulunmak istedi. 1989 yılında, ekonominin iyi yönetilememesi sonucunda Türkiye ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya kaldı. 1989 yılında yazdığı *Bozulan Ekonomi Nasıl Düzeltilir* adlı kitabı ile sosyal bünyede de ciddi dengesizliklere neden olmaya başlayan bu krizden çıkış yollarını göstermeye çalıştı. 1989 yılında Doğu – Batı ayrışmasının sembolü haline gelen Berlin Duvarı’nın yıkılmasının ardından, dünya ekonomisi hızla küreselleşme sürecine girdi. Bu süreçte, Türkiye de küresel ekonomi ile bütünleşmeye başladı. Hoca, bu dönemde Türkiye’nin üretim gücünü geliştirerek küresel sistemin bir üyesi olması gerektiğini, aksi takdirde üretmeden tüketen bir toplum haline geleceği tezini savunmaktaydı. 2000’li yıllara gelindiğinde hoca haklı çıkmış, Türkiye üretmekten çok tüketen bir toplum haline gelerek, devamlı dış açık veren bir ülke haline dönüşmüştü. 2004 yılında yazmış olduğu *Kapalı Ekonomiden Küreselleşmeye* adlı kitabı da bu sorunun çözümü için bir takım politikalar öneren bir yapıttır.

Başlıca eserleri hakkında yukarıda verdiğimiz bu bilgidен de anlaşılacağı gibi, Prof. Dr. Mükerrrem Hiç’in tüm akademik yaşamı öğrencilerini ve ait olduğu toplumu aydınlatmak, onları çağdaş bilgilerle donatmak için yoğun bir çaba içinde geçmiştir. Bu konuda onun planlı ve disiplinli çalışması yanında, eşi Prof. Dr. Süreyya Hiç’in de büyük bir payı olduğunu unutmamak gerekir.

Hocanın bir diğer önemli özelliği de çok başarılı bir araştırmacı olmasıydı.

Burada benim de araştırma ekibinde yer aldığım üç önemli araştırmasına değinmekle yetineceğim. Bunlar, 1973 yılında Ekonomik Sosyal Etütler Konferans Heyeti'nin sponsorluğunda yürüttüğü “Montaj Sanayi Araştırması”, yine aynı yıl Otomotiv Yan Sanayiciler Derneği sponsorluğunda yaptığı “Otomotiv Yan Sanayi Araştırması” ile 1980ler başında Dünya Bankası adına yürüttüğü “Türkiye’de İthal İkame Sanayi “ konulu araştırmalardır. Bu araştırmalardan hafızamda kalan, başlangıçta araştırma ekibinde yer alanların onun çalışma temposuna uyum sağlamakta zorlandıklarıydı. Ancak, araştırma başladıktan kısa bir süre sonra ekibinde bulunan herkesi adım adım izleyerek ve yaptıkları çalışmalarını çok sıkı denetleyerek kendi çalışma temposuna uyum sağlamalarını temin etti.

Burada sadece “Montaj Sanayi” araştırmasını örnek vererek, Mükerrerem Hoca'nın yaptığı araştırmaların ülke ekonomisine ve topluma katkısını vurgulamaya çalışacağım. 1970’li yıllar Türkiye’de özellikle sol kesimin montaj sanayine yoğun eleştiri yaptığı bir dönemdi. Türkiye’nin ekonomi politikasını yürütenler ve entelektüeller adeta bu sektörü üreten bir sektör olarak değil yabancı malların tüketimini teşvik eden ve ulusal olmayan bir sektör olarak görmekteydiler. “Montaj Sanayi Araştırması” bu sektörün görünen yüzünün arkasında ülke ekonomisine çok önemli bir katkı sağlayan dev bir yan sanayi olduğu gerçeğini gözler önüne serdi. Bu araştırma, ayrıca, Devlet Planlama Teşkilatı'nın bu sektörü ulusallaştırmak ve katma değer oranını yükseltmek amacıyla uyguladığı montaj sanayi politikasının bir süre sonra hedefine ulaşacağını ve montaj sanayinin ülkenin ihracat potansiyelinin artışına önemli bir katkı sunacağını rakamlarla ortaya koydu. Nitekim “Montaj Sanayi Araştırması”nın yayınlanmasının ardından kamuoyunda bu sektöre yönelik bakış açısı değişmeye başladı. O dönemde, montaj sanayi kapsamına giren otomotiv sanayi ile elektrikli ev aletleri sanayinin bugün Türkiye’nin en önemli ihraç kalemleri olduğu gerçeği karşısında bu araştırmanın topluma katkısının önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Mükerrerem Hoca, 12 Eylül askeri darbesinin ardından Türkiye’nin yeniden demokrasiye geçiş sürecinde milletvekilliği teklifi almıştı. Bana telefon ederek Selamiçeşme’deki evine çağırdı. Eve gittiğimde, politikaya girmesi için bir teklif aldığımı, bu nedenle üniversiteden ayrılmak zorunda olduğunu söyledi. Ben kendisine “Hocam, siz başarılı bir bilim adamısınız ve öğrenci karşısında ders vermektен, konunuzda düşünce üretmektен, kitap ve makale yazmaktan çok mutlu oluyorsunuz. Politik yaşam sizi tatmin etmeyebilir,

sizin mutsuzluğunuza neden olabilir. Bu konuyu iyi düşündünüz mü?” diye sorduğumda, “Evet düşündüm ve kararımı verdim.” cevabını aldım. Ardından “Türkiye ekonomisinin istikrar içinde büyümesine ve gelişmesine ihtiyaç var, kitaplarımla, makalelerimle, bu konuda ülkeme katkı sunmaya çalıştım. Ancak okuma alışkanlığının çok düşük olduğu bir ortamda etkili olamadım. Bu koşullar altında, parlamentoya girdiğim takdirde, daha etkili olabileceğimi düşünüyorum Politikaya girmek isteğimin gerçek nedeni budur.” diyerek politikaya giriş nedenini açıkladı. 1983 yılında, Yozgat milletvekili olarak parlamentoya girdi. Bu dönemde de bir bilim adamı titizliği içinde Türkiye’nin ekonomik politikaları ile ilgili raporlar hazırlayarak, bulunduğu siyasi partilerin liderlerini aydınlatmaya çalıştı. Ancak, popülist politikalar peşinde koşan liderler, sadece kendisine teşekkür etmekle yetindiler. Yasama döneminin sonunda da beklentilerine cevap vermeyen politikadan ayrılarak üniversiteye geri döndü.

Hoca ile yaklaşık iki yıl kadar önce yaptığımız bir görüşmede Prof. Dr. Ahmet Güner Sayar’ın yaşam öyküsünü yazması için kendisine ısrarla telkinde bulunduğunu ifade etti. Son zamanlarda, bütün yoğunluğu ile bu konuda çalışmaya başlamıştı. Vefatından yaklaşık bir iki ay önce *Üniversite ve Hayatım; Anılar ve Analizler* adını taşıyan bu çalışması yayınlandı. Prof. Hiç’in bu kitabını vefatından sonra tekrar okudum. Hoca, kitabında 83 yıllık yaşamının her aşamasının muhasebesini yapıyor; asıl önemlisi, hayatında yer alan kişileri birer birer anarak onlara veda ediyordu.

Sevgili hocam, yattığın yerde huzur içinde uyu. Senin öğrencin olmaktan hep gurur duyacağım.

Prof. Dr. İlker BİRDAL